

מסורת הש"ס

א) ונבחרות יג:א, ב) [לקמן יט:א], ג) שבת ב, ד) [לקמן כא, ה], (תמורה ג:א), ס) [לקמן יד:א] (דף סה), ז) "ל' והי"ה איפכא ואע"ג כ"ו", ח) "וע"פ תוספות שבת ב, ד"ה שבעות", ט) [לקמן יט:א],

לעזי רש"י
מיינטוויין: סנטר

מוסף רש"י

רעל וזקן שותים מיכן ושתים מיכן.
תמש פסות יש לו לוקן, אחד למטה מן האזן, מקום שלחי התחתון יוצא ומתפרד שם, ושם נקרא פאה בחודו של לחי שגולט לחון ששם מתחלת הזקן וכל מה שלמעלה עד הידעא בכלל פאת הראש היא, ושתי השיבולות כל אחד מהן לסוף הלחי נקרא פאה, ואחת מלמטה.
שיער שזני השיבולות נאמנע הסנטר שלעיון מנטוין (מכות ב,).
שותים שאוכל ושלא אוכל.
הן שמים המפורשות, דכתיב להרע או להיטיב, דמשמע להבא, ולא אוכל להרע, אוכל להיטיב, שהן ארבע אכלתי ושלא אכלתי.
הן שמים הטספות ממדרש חכמים, כדיליף לה ר"ע לקמן (סו,).
מייבוי הכבוד (קדמן יט:).

ועל הזקן שסים. מכל זד ז' אדעים לפי שהלחי רחב כנגד הצדעים ויש לכל דבר רחב קצה לשני אדדין בראשו: **וה' מלמטה**. בסנטר שהלחיים מחוברים שם והעצם קצר מלמטה בסנטר שקורין מונטוין בלע"ז: **חדא**. אזהרה דמיחייב עליה תרתי היינו דומיא דשמים שהן ארבע: **לכולהו**. כל ז' שהן ד' שמאל שגחם כאן: **ודמיין להדי' בקרבן עולה ויורד**. זהא דמיין להדי' דשמהין עולה ויורד: **ומפרש ידיעות**. דתני את שיש זה ידיעה וכו' ופריש כולה מתני' מיילי ידיעות טומאה ושצקינהו למלתא דשבעות: **דזוטרין מילייהו**. שני פרכים אלו הראשונים: **שרי להו**. מתיר אותן. כלומר מתיר התנא ענאמן מהן ונפטר מהן תחלה: **שבעות שסים וכו'**. פרישית לכוליה במתני': **ידיעות טומאת קדש**. שנעלמה ממנו טומאה ואכל קדש: **וידיעות טומאה דמקדש**. ידיעות שנעלמה ממנו ידיעת טומאה ונכנס למקדש: **ידיעס קדש**. שנעלמה ממנו ידיעת קדש וסבור שאין זה קדש ומתחלה ידע: **הואלא דעני**. העומד בחוץ: **והואלא דנעל דצית**. העומד בצנים: **שאת וצהרם**. אכל פסחת אינו שם נגע אלא שם חוללה כדמפרש לקמן (דף יא.) בפרקין: **אינו חייב קרבן: אלא על העסיד**. דדייק להרע או להיטיב לקמן בפ"ג א': **ואי רבי עקיבא האמר כו'**. במתניתין בפרק שני ומתניתין קמני שהן ארבע:
מה

אלא על העתיד לבוא אי ר' עקיבא האמר א"על העלם טומאה הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש איבעית אימא רבי ישמעאל איבעית אימא ר' עקיבא איבעית אימא רבי ישמעאל מהן לחיוב ומהן לפטור ואיבעית אימא רבי עקיבא מהן לחיוב ומהן לפטור לפטור

אח' ויש לדחות משום דלרצ הונא דלא מקיש מקיף לניקף לא יניח גדול להקיף עצמו וגם אין להביא ראיא מדאמר ביצמות (דף ה. ושם) דאמי עשה דמנורע דחי לאו דהקפה מדכתיב ראשו משמע דכ"ע מודו דאסור ע"י אשה ונכרי דאי שרי לרצ אלא אמאי דחי הא אפשר לקיים שניהם דיש לדחות דאנטרין קרא למימר דחי היכא דאין שם אשה ונכרי ואין לומר ימתין עד שימצא אשה או נכרי או קטן מדבעי למימר בפ' שילוח הקן (חולין דף קמב). דאמי עשה דמנורע דחי עשה דשילוח הקן ולא אמרינן ימתין עד שימצא אחר אצל י"ש להביא ראיא מפ' ז' נזירים (נזיר דף ט.) דקאמר ודלמא לאו טמאין אינון וקעביד הקפה ומשני שמואל באשה וקטן ודייק התם דקסבר שמואל דהקפת כל הראש שמה הקפה מדלא אוקי בגדול והשמת אי שרי לרצ אלא כי מקיף ליה לאו בר חיוצא אכמי תקשי ליה ולוקמה בגדול ויקיינו לאו בר חיוצא דהא שמואל כרז אלא ס"ל מדשרי להקיף באשה וקטן ומשמע דמקיף בר חיוצא הוא דלא פירש באשה וקטן ומגלה להו אשה וקטן: **חדא** דמיחייב ע"ה תרתי. בהמראה אחת איירי ובגילוח צבת אחת או בזה אחר זה מוך כדי דיבור דלא מ"ל אישמליין דאי בכמה המראות לא הוה פליג ר' אליעזר בפ' בתרא דמכות (דף ב.) דאמר אם נטלן כולן כאחת אינו חייב אלא אחת ואע"ג דהתם מוכרי קרא למחייב על כל קרחה וקרחה ועל כל שריטה ושריטה הכא לא נריך קרא דפאות מחלקות ור' אליעזר לית ליה מחלקות: **גבי** הדדי בתיבי ודמיין אהדדי. בטעמא דכתיבי גבי הדדי סגי כדאמר במס' נדרים (דף ב:) ואי"ת גבי מראות נגעים יתמי כוליהו דדמיין אהדדי בקרבן עולה ויורד וי"ל דלימיה דדלי דלות ואי"ת מ"מ יתמי במתניתין קודם יציאות שבת כיון דלימא דלות ודמי טפי לשבעות וי"ל דמי לכפר והני להכשיר: **פתח** בשבעות ומפרש ידיעות. וליכא למימר דמינה דסליק מפרש ברישא דהא ממראות נגעים קא סליק: **איירי** דווסרין מי"היו. אע"ג דנפישו מילייהו משבעות בטוי דבידיעות איכא תרי פרקי קמאי ומשבעות בטוי ליכא אלא פרק ג' מ"מ מיילי דכל שבעות נפישין טפי שבעות בטוי שבעות העדות ושבעות הפקדון ושבעות הדיינין:

והדר תני **שבעות**. אע"ג דלא דמי ידיעות מפרש מיילי ידיעות ברישא והדר תני שמים שהן ארבע ונשבעות מפרש שמים שהן ארבע ברישא: **ישהן ארבע אבדתי ולא אבדתי**. ואי"ת ומה דוחקיה לפרושי הכי דהשתא קשיא ליה בסמוך אי ר' ישמעאל האמר אינו חייב כו' לימא שהן ארבע אזורק ולא אזורק ונתוקמא מתניתין שפיר כר' ישמעאל וי"ל דפפ"ג (לקמן דף יט:.) צהדיא חנן שהן ארבע אכלתי ולא אכלתי וההיא מתניתין קיימא לפרושי מתניתין דהכא ואין להקשות דלימני שמים שהן שמונה אזורק ולא אזורק זרקתי ולא זרקתי דלא תני אלא דבר וחילופו כדפירש בקונטרס במתניתין א': **אי** ר' **ישמעאל** **הא אמר אין חייב בו'**. ואי"ת תקשי ליה נמי ידיעות דמתניתין בעיא ידיעה בתחלה כדתנן כל שיש זה ידיעה בתחלה כו' ור' ישמעאל לא בעי ידיעה תחלה כדמוכח בפירקין (דף ט.) דקאמר לר' ישמעאל אין זה ידיעה בתחלה ויש זה ידיעה בצוק בר קרבן הוא ואמר נמי בספ"צ (לקמן דף יט:.) הא מני ר' ישמעאל היא דלא בעי ידיעה בתחלה וי"ל דמידיעות לא בעי למיפרך דהמ"ל ידיעה דמתני' היינו ידיעת בית רבו ור' ישמעאל סבר לה כרבי דאמר ידיעת בית רבו שמה ידיעה כדאמר בירושלמי ר' ישמעאל כרבי ורבי כר' ישמעאל אע"ג דגמ' דידן פליג אירושלמי וסבר דר' ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה אפי' ידיעת בית רבו מדלא מוקי לקמן דחילוץ מכפר אלאין זה ידיעה תחלה אפי' ידיעת בית רבו משמע דלעולם בר קרבן הוא אפי' אין זו ידיעה בתחלה כלל וכן משמע בפ"צ (לקמן דף יד: ושם) דבעי ר' ירמיה זן בצל שעלה לא"י ונעלם ממנו מקום מקדש מהו וקאמר אי אליבא דר' ישמעאל הא לא בעי ידיעה בתחלה ומסיק דבעי אליבא דרבי דבעי ידיעת בית רבו משמע דר' ישמעאל לא בעי ידיעה כלל בתחלה מ"מ השתא אי הוי מצי אחיא מתניתין כר' ישמעאל נימא דודאי בעי ר' ישמעאל ידיעת בית רבו אצל לפי האמת דמתניתין אחיא כרבי אמרי' דר' ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה כלל דלא מצינו תנא דסבר דהוי ידיעת בית רבו ידיעה אלא רבי ומיהו מתניתין דפ"צ (סו.) דקאי לפרושי פירקין משמע קאת דבעי ידיעה גמורה דקמני נטמא וידע משמע שהידיעה היא אחר שנטמא דהיא ידיעת הטומאה לאפוקי ידיעת בית רבו דהיא קודם הטומאה ונראה דמידיעות לא מצי למיפרך שהיה יכול לדחוק ולתנא כדקאמר התס"י מקראי לית ליה מגמרא אית ליה: **בהן** לחיוב **בהן** לפטור. אהאי שינויא ואשינויא דמלקות ה"מ למיפרך מסיפא דמוכח דמתני' לענין חיוצ קרבן ואי"ת בשלמא כי מוקי לה כר' ישמעאל דאע"ג דאינו חייב אלא על העמיד מ"מ שפיר תני בזה שהן ארבע הואיל וקעביד איסורא במזיד אצל כי מוקי כר' עקיבא אמאי תני ליה כלל כיון דשוגג הוא ולא מייחי קרבן וי"ל דמ"מ חשיב להו שפיר שהן ארבע הואיל וקעביד איסורא בשוגג:
הא

שבעות שתיים פרק ראשון שבעות

ועל הזקן שתיים **מבאן**. נראה דמשחית ונשחת שניהם חייבין כמו בהקפת הראש דאמר בפ' ז' נזירים (נזיר דף ט: ושם) אחד המקיף ואחד הניקף במשמע ואע"ג דהתם דריש מדכתיב לא תקיפו לשון רבים וגבי זקן כתיב לא תשחית לשון יחיד הא כתיב

נמי צהנים לא יגלחו לשון רבים וילפינן מהדדי לענין גילוח שיש בו

השחתה בפרק ז' נזירים (שם דף נח:.) ובג"ש דפאת פאת ילפינן מהדדי בפ"ק דקדושין (דף לה: ושם) וצהדיא תניא בתוספתא [פ"ג] דמכות המשחית כתיב וזקנו של חצירו שניהם חייבין ואסור לישראל להניח לנכרי להקיף ראשו ולהשחית זקנו דהא אמר רב הונא בפ' ז' נזירים (נזיר דף ט:.) המקיף את הקטן חייב והי"ה איפכא דלא מקיש מקיף לניקף" ואע"ג דהתם פליג עליה רב אלא בר אהבה משום דכתיב לא תקיפו אחד המקיף ואחד הניקף משמע ואתקש מקיף לניקף כל היכא דניקף מיחייב מקיף נמי מיחייב ומשמע התם דלרצ אלא בר אהבה אפי' איסורא דרצנן ליכא מדקאמר ליה לרצ הונא צנין הקטנים לדיך מאן מגלה להו א"ל חוצה משמע דלדידיה ניחא דשרי אפי' לאיש אין הלכה כרצ אלא דסתמא דהש"ס בפרק א' דבבא מזיעא (דף י:) כרז הונא דקאמר איכא בינייהו איש דאמר לאשה תקיף לי קטן דללישנא דתלי צבר חיוצא הכא אשה לאו בת חיוצא היא מיחייב שולחא משמע דאי מקיף ליה גדול מיחייב ועוד נראה דאפי' רב אלא מחייב היכא דניקף בר חיוצא אע"ג דמקיף לאו בר חיוצא ולא פטר אלא היכא דניקף לאו בר חיוצא הוא מדלא קאמר איש דאמר לקטן או לנכרי אקיף לי גדול והוי נפקותא לרצ הא

אח' ויש לדחות משום דלרצ הונא דלא מקיש מקיף לניקף לא יניח גדול להקיף עצמו וגם אין להביא ראיא מדאמר ביצמות (דף ה. ושם) דאמי עשה דמנורע דחי לאו דהקפה מדכתיב ראשו משמע דכ"ע מודו דאסור ע"י אשה ונכרי דאי שרי לרצ אלא אמאי דחי הא אפשר לקיים שניהם דיש לדחות דאנטרין קרא למימר דחי היכא דאין שם אשה ונכרי ואין לומר ימתין עד שימצא אשה או נכרי או קטן מדבעי למימר בפ' שילוח הקן (חולין דף קמב). דאמי עשה דמנורע דחי עשה דשילוח הקן ולא אמרינן ימתין עד שימצא אחר אצל י"ש להביא ראיא מפ' ז' נזירים (נזיר דף ט.) דקאמר ודלמא לאו טמאין אינון וקעביד הקפה ומשני שמואל באשה וקטן ודייק התם דקסבר שמואל דהקפת כל הראש שמה הקפה מדלא אוקי בגדול והשמת אי שרי לרצ אלא כי מקיף ליה לאו בר חיוצא אכמי תקשי ליה ולוקמה בגדול ויקיינו לאו בר חיוצא דהא שמואל כרז אלא ס"ל מדשרי להקיף באשה וקטן ומשמע דמקיף בר חיוצא הוא דלא פירש באשה וקטן ומגלה להו אשה וקטן: **חדא** דמיחייב ע"ה תרתי. בהמראה אחת איירי ובגילוח צבת אחת או בזה אחר זה מוך כדי דיבור דלא מ"ל אישמליין דאי בכמה המראות לא הוה פליג ר' אליעזר בפ' בתרא דמכות (דף ב.) דאמר אם נטלן כולן כאחת אינו חייב אלא אחת ואע"ג דהתם מוכרי קרא למחייב על כל קרחה וקרחה ועל כל שריטה ושריטה הכא לא נריך קרא דפאות מחלקות ור' אליעזר לית ליה מחלקות: **גבי** הדדי בתיבי ודמיין אהדדי. בטעמא דכתיבי גבי הדדי סגי כדאמר במס' נדרים (דף ב:) ואי"ת גבי מראות נגעים יתמי כוליהו דדמיין אהדדי בקרבן עולה ויורד וי"ל דלימיה דדלי דלות ואי"ת מ"מ יתמי במתניתין קודם יציאות שבת כיון דלימא דלות ודמי טפי לשבעות וי"ל דמי לכפר והני להכשיר: **פתח** בשבעות ומפרש ידיעות. וליכא למימר דמינה דסליק מפרש ברישא דהא ממראות נגעים קא סליק: **איירי** דווסרין מי"היו. אע"ג דנפישו מילייהו משבעות בטוי דבידיעות איכא תרי פרקי קמאי ומשבעות בטוי ליכא אלא פרק ג' מ"מ מיילי דכל שבעות נפישין טפי שבעות בטוי שבעות העדות ושבעות הפקדון ושבעות הדיינין:

והדר תני **שבעות**. אע"ג דלא דמי ידיעות מפרש מיילי ידיעות ברישא והדר תני שמים שהן ארבע ונשבעות מפרש שמים שהן ארבע ברישא: **ישהן ארבע אבדתי ולא אבדתי**. ואי"ת ומה דוחקיה לפרושי הכי דהשתא קשיא ליה בסמוך אי ר' ישמעאל האמר אינו חייב כו' לימא שהן ארבע אזורק ולא אזורק ונתוקמא מתניתין שפיר כר' ישמעאל וי"ל דפפ"ג (לקמן דף יט:.) צהדיא חנן שהן ארבע אכלתי ולא אכלתי וההיא מתניתין קיימא לפרושי מתניתין דהכא ואין להקשות דלימני שמים שהן שמונה אזורק ולא אזורק זרקתי ולא זרקתי דלא תני אלא דבר וחילופו כדפירש בקונטרס במתניתין א': **אי** ר' **ישמעאל** **הא אמר אין חייב בו'**. ואי"ת תקשי ליה נמי ידיעות דמתניתין בעיא ידיעה בתחלה כדתנן כל שיש זה ידיעה בתחלה כו' ור' ישמעאל לא בעי ידיעה תחלה כדמוכח בפירקין (דף ט.) דקאמר לר' ישמעאל אין זה ידיעה בתחלה ויש זה ידיעה בצוק בר קרבן הוא ואמר נמי בספ"צ (לקמן דף יט:.) הא מני ר' ישמעאל היא דלא בעי ידיעה בתחלה וי"ל דמידיעות לא בעי למיפרך דהמ"ל ידיעה דמתני' היינו ידיעת בית רבו ור' ישמעאל סבר לה כרבי דאמר ידיעת בית רבו שמה ידיעה כדאמר בירושלמי ר' ישמעאל כרבי ורבי כר' ישמעאל אע"ג דגמ' דידן פליג אירושלמי וסבר דר' ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה אפי' ידיעת בית רבו מדלא מוקי לקמן דחילוץ מכפר אלאין זה ידיעה תחלה אפי' ידיעת בית רבו משמע דלעולם בר קרבן הוא אפי' אין זו ידיעה בתחלה כלל וכן משמע בפ"צ (לקמן דף יד: ושם) דבעי ר' ירמיה זן בצל שעלה לא"י ונעלם ממנו מקום מקדש מהו וקאמר אי אליבא דר' ישמעאל הא לא בעי ידיעה בתחלה ומסיק דבעי אליבא דרבי דבעי ידיעת בית רבו משמע דר' ישמעאל לא בעי ידיעה כלל בתחלה מ"מ השתא אי הוי מצי אחיא מתניתין כר' ישמעאל נימא דודאי בעי ר' ישמעאל ידיעת בית רבו אצל לפי האמת דמתניתין אחיא כרבי אמרי' דר' ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה כלל דלא מצינו תנא דסבר דהוי ידיעת בית רבו ידיעה אלא רבי ומיהו מתניתין דפ"צ (סו.) דקאי לפרושי פירקין משמע קאת דבעי ידיעה גמורה דקמני נטמא וידע משמע שהידיעה היא אחר שנטמא דהיא ידיעת הטומאה לאפוקי ידיעת בית רבו דהיא קודם הטומאה ונראה דמידיעות לא מצי למיפרך שהיה יכול לדחוק ולתנא כדקאמר התס"י מקראי לית ליה מגמרא אית ליה: **בהן** לחיוב **בהן** לפטור. אהאי שינויא ואשינויא דמלקות ה"מ למיפרך מסיפא דמוכח דמתני' לענין חיוצ קרבן ואי"ת בשלמא כי מוקי לה כר' ישמעאל דאע"ג דאינו חייב אלא על העמיד מ"מ שפיר תני בזה שהן ארבע הואיל וקעביד איסורא במזיד אצל כי מוקי כר' עקיבא אמאי תני ליה כלל כיון דשוגג הוא ולא מייחי קרבן וי"ל דמ"מ חשיב להו שפיר שהן ארבע הואיל וקעביד איסורא בשוגג:
הא

שבעות שתיים פרק ראשון שבעות

ג. עין משפט ונר מצוה

ז א מיי פ"ב מהל' עבו"ס הלכה ז סמנ שם נושע"ע י"ד ס"י קפא סעיף יא:

ח ב מיי פ"א מהל' שבעות הלכה א ב נושע"ע י"ד ס"י רלו סעיף ב:

ט ג מיי פ"א מהל' שגגות הלכה א:

י ד מיי פ"ב ופ"ג מהל' שנת סמנ לאזין סה

יא ה מיי פ"א מהל' טומאת צרעת הל' ב:

רבינו חננאל

על הזקן שתיים והן שתיים שולח ארבע כרתניו שתיים מיכן ושתיים מיכן ואחת מלמטה הדא ומיחייב עליה תרתי תנא נמי יציאות השבת ומראות בחרה שבעות שתיים שהן ארבע. ואיירי דתנא שבעות תנא נמי ידיעות הטומאה דבפרשה אחת כתיבי ותורייהו בקרבן שולח ויורד נינהו. אם עשיר מבאי כשבה או שעירה ואם הוא דל שתי תוריהו או שני בני יונה. ואיירי דתנא הני תנא נמי יציאות השבת ומראות נגעים דדמיין להו. ואיירי (דחנא) [דנינן] ידיעות הטומאה הווין דידהו מעט פסיק שרי להו והדר חגי שבעות: שבעות שאוכל ושלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי. הנה שתיים להבא ושתיים לשעבר. ידיעות הטומאה ולא ידע הקדש ולא המקדש או ידע ידיעות הקדש והמקדש ולא ידע הטומאה הרי אלו שתיים שהן ד'. וכן הוצאה דעני והוצאה דבעל תבית הכנסה דעני והכנסה דבעל תבית הרי אלו יציאות שתיים שהן ארבע. ומקשינן מני מתני' אי ר' ישמעאל קשיא שבעות. דתנן בפ"ג ר' ישמעאל אומר אינו [חייב] אלא על העתיד שנאמר להרע או להיטיב ואנן אוקינמא למתני' שאכלתי ושלא אכלתי שהוא לעבר. אי ר' עקיבא קשיא ידיעות דתנן בסוף פ"ב ר' עקיבא אומר על העלם טומאה חייב ואינו חייב על העלם מקדש. ואנן אוקינמ' למתני' על העלם זה וזה. ופרקינן איבעית חימא ר' ישמעאל. לעולם ארבע הן ומהן לחיוב והן שלא אוכל ושאוכל. ומהן לפטור שאכלתי ושלא אכלתי. ואיבעית חימא ר' עקיבא מהן לחיוב ומהן לפטור: